

דוח שפרסמה EIOPA לגבי יישום IFRS 17 ופערים ביישום לעומת סולבנסי 2

ממצאים עיקריים שעולים מהדוח:

1 השפעת המעבר לתקנים החדשים על ההון העצמי

46% מהחברות שנכללו בדוח דיווחו על קיטון בהון העצמי שנבע מהמעבר לתקנים החדשים (IFRS 17 בשילוב עם IFRS 9), 26% דיווחו על שינוי מינימלי בהון העצמי ו-28% דיווחו על עליה בהון העצמי. הדוח מציין שקיימים גורמים רבים שעשויים היו להביא לשינויים בהון העצמי במועד המעבר לעומת ההון העצמי שהיה קיים במסגרת יישום התקנים הקודמים (IFRS 4 בשילוב עם IAS 39). עם זאת, הדוח מונה גורמים מרכזיים מסוימים:

- שימוש בשיעורי ריבית שונים,
 - הפער בין מרווחי השמרנות הגלומים בהפרשות הטכניות לפי IFRS 4 לבין ה-RA שקיים במסגרת IFRS 17, וכן
 - רכיב מרווח השירות החוזי (CSM) שקיים במסגרת IFRS 17 ושלא היה קיים במסגרת IFRS 4.
- עוד מציין הדוח שגובה הפערים משתנה בהתאם להרכב העסקים הקיימים בחברות השונות – בעוד שבעסקי ביטוח כללי יישום גישת הקצאת הפרמיה (PAA) דומה לטיפול הקיים לגבי עסקים אלה במסגרת IFRS 4 הרי שבעסקי ביטוח החיים שבהם נדרשות החברות ליישם את המודל הכללי (GMM) או את מודל גישת העמלה המשתנה (VFA) – התוצאות המדווחות עשויות להיות שונות מהותית מאלו שהיו במסגרת IFRS 4.

2 השפעות מקצות של נכסים והתחייבויות עקב שינויים בריבית

הדוח מציין כי נראה שבעידן של התקנים החדשים (IFRS 17 בשילוב עם IFRS 9), הקיזוז (או, מידת ההתאמה) בין השפעות השינויים בשיעורי הריבית על נכסי החוב שמוחזקים על ידי החברות לבין השפעות אלו על ההתחייבויות הביטוחיות הינו גבוה משמעותית מזה שהיה קיים בעידן של התקנים הקודמים. כלומר, יש קיטון בחוסר ההתאמה החשבונאית שנובעת משינויים בשיעורי הריבית.

3 גישת המעבר ל-IFRS 17

הדוח מציין שהחברות שנדגמו לצורך הכנתו עשו שימוש בכל שלושת גישות המעבר ליישום התקן (יישום רטרואספקטיבי מלא, יישום רטרואספקטיבי מותאם וגישת השווי ההוגן) בהיקפים דומים. עם זאת, גישת השווי ההוגן היתה השכיחה ביותר (יושמה לגבי כ-41.9% מההתחייבויות הביטוחיות). עוד מציין הדוח שבממוצע, בכל שלושת גישות המעבר התקבלו סכומים פרופורציונליים של מרווח שירות חוזי (CSM) למרות שבהסתכלות פרטנית היו פערים מהותיים בשיעורי ה-CSM בגישות המעבר השונות – עניין שלדברי מחברי הדוח עשוי להעיד על כך שסכום מרווח השירות החוזי תלוי יותר בסוג המוצר מאשר בגישת המעבר שנבחרה. במילים אחרות, השיעור מתוך ה-CSM המצרפי הכולל, שנבע מכל אחת מגישות המעבר, היה דומה לשיעור מתוך ההתחייבויות הביטוח המצרפיות שנאמדו באמצעות אותה שיטת מעבר.

4 חוזים מכבידים

באשר לקיבוץ (grouping) של חוזי ביטוח בהתאם לקבוצות ריווחיות, מציין הדוח כי כ-85% מהחברות דיווחו על קיומן של קבוצות של חוזים מכבידים (onerous contracts). עם זאת, היקף החוזים המכבידים והיקף רכיבי ההפסד שדווחו היו נמוכים:

- בביטוח חיים – 2.39% מההתחייבויות הביטוחיות התייחסו לחוזים מכבידים ורכיב ההפסד היווה בממוצע 0.15% מההתחייבויות הביטוחיות.
- בביטוח כללי – 2.9% מההתחייבויות הביטוחיות התייחסו לחוזים מכבידים ורכיב ההפסד היווה בממוצע 0.48% מההתחייבויות הביטוחיות.
- בביטוח בריאות – 2.14% מההתחייבויות הביטוחיות התייחסו לחוזים מכבידים ורכיב ההפסד היווה בממוצע 0.28% מההתחייבויות הביטוחיות.

5 אופן קביעת שיעור ההיוון

85% מהחברות דיווחו כי הן עושות שימוש בגישת "מלמטה למעלה" (bottom-up) של התקן לשם חישוב שיעור ריבית ההיוון; 13% מהחברות דיווחו כי הן עושות שימוש בגישת "מלמעלה למטה" של התקן לחישוב שיעור ריבית ההיוון וחברה אחת דיווחה שהיא עושה שימוש בשתי הגישות האמורות.

6 השיטה לחישוב ה-RA

בהתאם לדוח 47% מהחברות דיווחו שהן עושות שימוש בשיטת ה-Cost of Capital (COC) (הגישה המיושמת במסגרת סולבנסי 2) לשם קביעת ה-RA. 60% מהחברות דיווחו על שימוש בשיטת ה-Value at Risk (VAR). חלק מהחברות דיווחו על שימוש בשיטות אחרות וחלק מהחברות דיווחו על שימוש ביותר משיטה אחת.

7 שיעור הרווח בר-סמך

שיעור הרווח בר-סמך (confidence level) שנקבע על ידי החברות לשם חישוב ה-RA היה בממוצע 79% בביטוחי החיים ו-78% בביטוח הכללי. השונות בגובה שיעור הרווח בר סמך שנקבע כאמור היתה אף היא דומה בין ביטוחי החיים והביטוח הכללי. ב-69% מהמקרים המדווחים לגבי ביטוח חיים וב-65% מהמקרים המדווחים לגבי ביטוח כללי – שיעור הרווח בר סמך היה אחיד לכל המוצרים במגזר.

8 הרמה בה נלקחה בחשבון ההטבה בגין פיזור במסגרת חישוב ה-RA

רק 23% מקבוצות החברות שנכללו בדוח דיווחו שהן עשו שימוש בהשפעות ההטבה בגין פיזור בגין פיזור בין חברות בקבוצת החברות בעת קביעת גובה ה-RA. 58% דיווחו שהן עשו שימוש בהשפעות ההטבה בגין פיזור בין קבוצות של חוזים ולא בין חברות בקבוצה ואילו 19% דיווחו שהן עשו שימוש בהטבה בגין פיזור רק בין חוזים שנמצאים באותה קבוצת חוזים (ולא בין קבוצות של חוזים ואף לא בין חברות בקבוצת החברות).

הבדלים עיקריים בין IFRS 17 לבין סולבנסי 2

הדוח מציין כי למרות הדמיון הקיים בין IFRS 17 לבין סולבנסי 2, ששניהם דורשים הערכה מיטבית של ההתחייבויות הביטוחיות ללא שמרנות יתר, קיימים הבדלים בין שני המודלים שהעיקריים ביניהם שצוינו על ידי החברות שנכללו בדוח הינם:

- הבדלים בשיטות ההערכה – בפרט בהתייחס לחוזים הנמדדים במסגרת IFRS 17 במודל ה-PAA;
- מרווח השירות החוזי (CSM), אשר אינו קיים במסגרת סולבנסי 2, שבמסגרתו רווחים צפויים במועד ההכרה לראשונה כולל רווחים צפויים הגלומים בפרמיות העתידיות מקטינים במישרין את הפרשות הטכניות.

מעבר להבדלים עקרוניים אלה, להלן מספר הבדלים נוספים שהוזכרו בדוח:

1 תחולה

הדוח מציין שבעוד שסולבנסי 2 כולל בתחולתו את כל החוזים שמטופלים מבחינה רגולטורית כפעילויות ביטוחיות הרי ש-IFRS 17 כולל בתחולתו רק חוזים שעונים להגדרת "חוזה ביטוח" המפורטת במסגרתו ומתבססת על העברת סיכון ביטוחי משמעותי מהמבוטח למבטח. עניין זה מביא להבדלים בין שתי המסגרות. כך למשל רכיבי השקעה מובחנים וחוזי ביטוח (לצרכים רגולטוריים) שאינם כוללים סיכון ביטוחי משמעותי אינם נכללים בתחולת IFRS 17 אך עשויים להיכלל בסולבנסי 2. עם זאת, במרבית העניינים קיימת חפיפה בין התחולה של שתי מסגרות התקינה ורק כ-6.9% מההפרשות הטכניות שבסולבנסי 2 אינן בתחולה של IFRS 17 (בעיקר בביטוח חיים).

2 הערכת ההתחייבויות

הדוח מציין שכאשר משווים את ההתחייבויות המתייחסות לאותן פוליסות ביטוח ניתן להבחין שההפרשות הטכניות של סולבנסי 2 היו בממוצע גבוהות בכ-2.5% יותר מאשר תזרימי המזומנים לקיום חוזה (FCF – ההתחייבויות הביטוחיות ללא מרווח השירות החוזי) שבמסגרת IFRS 17.

כאשר בוחנים את ההבדלים ברזולוציה של מודלי המדידה של IFRS 17 ניתן להבחין שבחוזי ביטוח חיים הנמדדים במודל ה-PAA ובמודל ה-GMM ההפרשים גדלים לעד 12.8% ו-7.5%, בהתאמה, בעוד שבחוזי ביטוח חיים שנמדדים במודל ה-VFA הפער היה בשיעור של כ-1.7% בלבד. נראה שחלק מן האמור יכול להיותם מוסבר בכך שהתחייבויות המטופלות במודל ה-VFA כוללות רכיבי חיסכון המפחיתים את הפערים.

עם זאת, כאשר כוללים את מרווח השירות החוזי במסגרת ההתחייבויות של IFRS 17 מקבלים שההתחייבויות בביטוח חיים במסגרת IFRS 17 הינן גבוהות בכ-5% מההפרשות הטכניות שבמסגרת סולבנסי 2.

הדוח מציין שכאשר בוחנים את ההתחייבויות הביטוחיות בביטוח כללי – התוצאות הן הפוכות ותזרימי המזומנים לקיום חוזה (FCF) של IFRS 17 היו גבוהים בממוצע בכ-9.5% מההפרשות הטכניות שבמסגרת סולבנסי 2 וזאת בעיקר בגין חוזים המטופלים במודל ה-PAA (שלגביהם ההפרש עמד על כ-10.2%). עם זאת לגבי חוזים בביטוח כללי הנמדדים במודל ה-GMM ההפרש שהתקבל היה לא מהותי (כ-0.3%).

התוצאה ההפוכה במודל ה-PAA עשויה להיות מוסברת בכך שה-FCF במודל ה-PAA, שמהווה ככלל את הפרמיה שטרם הורווחה בניכוי הוצאות הרכשת חוזי ביטוח שטרם הופחתו, כולל בתוכו גם את מרכיב הרווחיות המתייחסת לחוזי הביטוח (כלומר את מה שמייצג רכיב ה-CSM במודל ה-GMM) בעוד שבמסגרת הסולבנסי, כמצוין לעיל, הרווחיות העתידית מקטינה את ההפרשות הטכניות. במילים אחרות, עתודות הביטוח הכללי בדוח הסולבנסי בגין פרמיה שטרם הורווחה, משקפות בעיקר את עלות התביעות שמתייחסות לאותה פרמיה שטרם הורווחה, ואילו בדוח הכספי, העתודה כוללת את מלוא סכום הפרמיה האמורה – מה שיוצר הבדל כאשר ישנה רווחיות משמעותית.

3 גבולות חוזה והכרה לראשונה

הדוח מציין שכ-68.2% מהחברות דיווחו שבמסגרת IFRS 17 הן עשו שימוש באותם גבולות חוזה כמו אלו שבמסגרת סולבנסי 2.

שונות עיקרית בנוגע לגבולות החוזה צוינה בהתייחס לכך שבעוד שגבולות החוזה שבמסגרת סולבנסי 2 הינם ברמת הסיכון הביטוחי, הרי שגבולות החוזה שבמסגרת IFRS 17 הינם ברמת חוזה הביטוח. הדוח מציין שהמשמעות של האמור הינה שבהתאם לסולבנסי 2 חוזים מסוימים "יפורקו" (unbundled) לריידרים השונים המרכיבים אותם בעוד שבמסגרת

IFRS 17 גבולות החוזה יתייחסו לחוזה בכללותו. עניין זה עשוי להביא לגבולות חוזה ארוכים יותר במסגרת IFRS 17 ולהכללת רווחים עתידיים גבוהים יותר במסגרת מאזן החברה (במסגרת רכיב מרווח השירות החוזי).

יצוין כי מנגד, לגבי חוזי PAA זוהה מצב הפוך שבו דווקא בסולבנסי 2 נכללים גבולות חוזה ארוכים יותר וזאת בשל הכללת חידושי חוזים במסגרת ההפרשות הטכניות של סולבנסי 2 שאינם נכללים בגבולות החוזה של IFRS 17.

פער נוסף שזוהה במסגרת הדוח מתייחס לעיתוי ההכרה לראשונה – כאשר לגבי חוזים (שאינם חוזים מכבידים) בהם התקשרה החברה אך טרם החלה תקופת הכיסוי שלהם – ההכרה לראשונה במסגרת IFRS 17 הינה מאוחרת יותר מזו שבמסגרת סולבנסי 2.

4 תחזית תזרימי מזומנים

בדומה לנושא גבולות החוזה, גם בנוגע לתחזית תזרימי המזומנים זוהו על ידי החברות סינרגיות שקיימות בתהליך המדידה בין IFRS 17 לבין סולבנסי 2. כ- 41.5% מהחברות דיווחו שעשו שימוש כמעט באותן תחזיות של תזרימי מזומנים בשתי מסגרות התקינה ואילו רק 10.9% מהחברות דיווחו שלא זיהו כלל סינרגיות. נתונים אלה מעידים לדעת מחברי הדוח שלמרות שנראה שבנושא זה קיימת שונות רבה יותר בין שתי מסגרות התקינה האמורות מאשר בנושא גבולות החוזה הרי שהסינרגיה הקיימת הינה עדיין ברמה גבוהה. יצוין כי חלק מהחברות דיווחו שהיקף הדמיון והסינרגיה בין שתי מערכות התקינה האמורות לגבי ההתחייבות בגין תביעות שהתהוו (LIC) הינו גבוה יותר מאשר לגבי ההתחייבות בגין יתרת הכיסוי (LRC). הסיבה העיקרית שצוינה בדוח לפערים בתחזית תזרימי המזומנים בין שתי מסגרות התקינה הינה נושא ייחוס הוצאות: בעוד ש-IFRS 17 דורש שרק הוצאות שניתנות לייחוס במישרין לחוזי הביטוח תילקחנה בחשבון במסגרת תחזית תזרימי המזומנים, בהתאם לסולבנסי 2 נדרשים לייחס להפרשות הטכניות גם הוצאות עקיפות וגם הוצאות ניהול השקעות.

5 שיעורי היוון

אחד מהפערים התיאורטיים העיקריים בין שתי מסגרות התקינה נוגע לשיעור ההיוון שבו נעשה שימוש. הדוח מציין שבעוד שלגבי סולבנסי 2 שיעור ההיוון נקבע בעיקרו על ידי EIOPA, הרי שבמסגרת IFRS 17 החברות נדרשות לקבוע בעצמן את שיעור הריבית חסר הסיכון ואת ההתאמה בגין פרמיית אי הנזילות. עם זאת, בפועל, 42% מהחברות דיווחו שהן עושות שימוש באותו שיעור היוון (או שיעור היוון כמעט זהה) בשתי מסגרות התקינה. 54% מהחברות דיווחו ששיעור ההיוון ששימש אותן במסגרת IFRS 17 היה גבוה יותר מזה ששימש במסגרת סולבנסי 2 ורק 4% מהחברות דיווחו ששיעור ההיוון ששימש אותן במסגרת סולבנסי 2 היה גבוה יותר. הפער העיקרי שזוהה נוגע לשימוש בפרמיית אי הנזילות במסגרת IFRS 17 במקום השימוש ב Volatility Adjustment (VA) שנקבע על ידי EIOPA לשימוש במסגרת סולבנסי 2.

בנוסף לפער זה דיווחו החברות גם על פער בקביעת שיעור הריבית חסר הסיכון (RFR): כ-75% מהחברות דיווחו על שימוש בריבית חסרת סיכון שנקבעה במסגרת סולבנסי 2 גם במסגרת IFRS 17 ויותר ממחצית מיתר החברות (כ-13.2%) דיווחו שעשו שימוש בריבית חסרת הסיכון שמשמשת במסגרת סולבנסי 2 כנתון המשמש בתהליך קביעת הריבית חסרת הסיכון במסגרת IFRS 17.

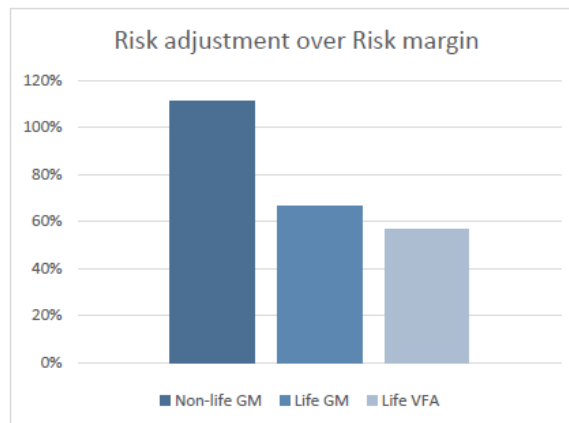
בהקשר זה, החברות שלא עשו שימוש בריבית חסרת הסיכון של סולבנסי 2 במסגרת IFRS 17 דיווחו על מגוון פערים בין הריביות חסרות הסיכון בשתי מסגרות התקינה, שהעיקריים ביניהם נוגעים לקביעת ה-UFR Ultimate Forward Rate), קביעת ה-LLP Last Liquid Point) וההתאמה הנדרשת בגין סיכון אשראי כמו גם שימוש בשיטות אקסטרפולציה ואינטרפולציה שונות בין שתי מסגרות התקינה.

6 התאמה בגין סיכון

הדוח מציין שחישוב ההתאמה בגין סיכון שאינו פיננסי הינו מקור לפערים משמעותיים נוספים בין שתי מסגרות התקינה – בעוד שבסולבנסי 2 שיטת החישוב וגובה שיעור הרווח בר-סמך (confidence level) נקבעים במסגרת הרגולציה הרי

שבהתאם ל-IFRS 17 החברות מורשות לקבוע בעצמן את השיטות לחישוב ההתאמה בגין סיכון ואת שיעורי הרווח בר-הסמך בהתאם לעקרונות שמתווה IFRS 17.

כתוצאה מהאמור, נראה שככלל, לגבי חוזי ביטוח חיים, ההתאמה בגין סיכון שאינו פיננסי (RA) שנקבעה במסגרת IFR 17 היתה נמוכה משמעותית ממרווח הסיכון (Risk Margin – RM) שנקבע במסגרת סולבנסי 2. מנגד, כאשר מדובר בחוזי ביטוח כללי ההתאמה בגין סיכון שאינו פיננסי שנקבעה במסגרת IFRS 17 (כאשר מדובר בחוזי PAA – היא חושבה רק לגבי רכיב ההתחייבות בגין תביעות שהתהוו – LIC) היתה במוצע גבוהה יותר ממרווח הסיכון שנקבע במסגרת סולבנסי 2. ניתן לראות את הממצאים האמורים במסגרת הגרף הבא שמופיע בדוח:

באשר לגובה שיעור הרווח בר-סמך (confidence level) – בעוד שבמסגרת סולבנסי 2 מבוסס תחשיב מרווח הסיכון (RM) על יחס ההון (SCR) עם שיעור עלות הון (Cost of Capital) מוגדר מראש בגובה 6% הרי ש-IFRS 17 מאפשר לחברות לעשות שימוש במסגרת קביעת ההתאמה בגין סיכון שאינו פיננסי (RA) בשיעור רווח בר-סמך שמשקף את המודל העסקי שלהן. עניין זה הוביל לשימוש בשיעורי רווח בר-סמך בטווח גדול יחסית (בין 75%-ל-85% עם ממוצע בגובה כ-80% הן לגבי עסקי ביטוח כללי והן לגבי עסקי ביטוח חיים).

יצוין כי בהתייחס לסיבות העיקריות לשונות בין חישובי ה-RA לבין חישובי ה-RM אצל חברות שעשו שימוש בשיטת ה-COC – החברות ציינו בעיקר פערים הנוגעים ל:

(א) תחולה – על פי הדוח, סיכון תפעולי, סיכון כשל של הצד שכנגד וסיכונים שוק רלוונטיים הינם מחוץ לתחולת ה-RA של IFRS 17;

(ב) השפעות הטבת הפיזור (diversification benefit) – בעוד שבמסגרת IFRS 17 ניתן להביא בחשבון גם את השפעות הפיזור הנובעות מחברות בנות באותה קבוצה, הרי שבמסגרת סולבנסי 2 אין לקחת השפעות אלו בחשבון;

(ג) שיעור עלות ההון (COC) – במסגרת סולבנסי 2 עושים שימוש מנדטורי בשיעור של 6% בעוד שבמסגרת IFRS 17 הוא בדרך כלל נקבע בהתאם למודל העסקי;

(ד) פערים נוספים הנוגעים ל: שיעורי ההיוון, הקשר לדרישות ההון (במסגרת סולבנסי 2) לעומת ההון הקיים (במסגרת IFRS 17) ואורך תקופת התחזיות.

נשמח לעמוד לרשותכם

אילנית אדסמן

שותפה
ראש תחום ביטוח ופינטק
iadesman@kpmg.com

יבגני אוסטרובסקי

שותף, המחלקה המקצועית
ותחום ביטוח, פנסיה וקופות גמל
yostrovsky@kpmg.com

טל זהרני

שותף
תחום ביטוח, פנסיה וקופות גמל
tzaharani@kpmg.com

שירה ליכטנשטט

שותפה
תחום ביטוח, פנסיה וקופות גמל
slichtenstadt@kpmg.com

טלי ביסקר-אבישר

שותפה
תחום ביטוח, פנסיה וקופות גמל
tbisker@kpmg.com

אורי שנער

Principal
ראש תחום אסטרטגיה
oshinar@kpmg.com

המידע המוצג כאן הינו בעל אופי כללי ואינו מיועד לענות על הנסיבות הייחודיות של כל יחיד או ישות. אף על פי שאנו משתדלים לספק מידע מדויק וזמין, אין באפשרותנו להבטיח את דיוקו של המידע ביום בו הוא מתקבל וכן כי המידע ימשיך להיות מדויק גם בעתיד. אין לפעול לפי המידע המוצג ללא ייעוץ מקצועי מתאים לאחר בדיקה מקיפה ויסודית של המצב הספציפי.

© KPMG 2024 סומך חייקין, שותפות רשומה בישראל ופירמה חברה בארגון הגלובלי של KPMG המורכב מפירמות חברות עצמאיות המסונפות ל-KPMG International Limited, חברה אנגלית פרטית מוגבלת באחריות. כל הזכויות שמורות.

השם והלוגו של KPMG הינם סימנים מסחריים אשר השימוש בהם נעשה תחת רישיון של הפירמות החברות העצמאיות בארגון KPMG העולמי.